

Revisionsberättelse och årsrapport för kommunstyrelsen 2022

Begäran om yttrande från stadsrevisionen, revisorsgrupp 1
Svarstid den 7 september 2023

Förslag till beslut

Borgarrådsberedningen föreslår att kommunstyrelsen beslutar följande.

1. Som yttrande över stadsrevisionens årsrapport över 2022 års granskning av kommunstyrelsen hänvisas till vad som sägs i stadens promemoria.
2. Paragrafen justeras omedelbart.

Föredragande borgarrådet Karin Wanngård

Sammanfattning av ärendet

Stadsrevisionen i Stockholms stad (revisionskontoret) har överlämnat årsrapport 2022 till kommunstyrelsen för yttrande. I årsrapporten sammanfattas revisionskontorets granskningar och bedömningar av verksamhet, ekonomi och intern kontroll under det gångna året.

Stadsledningskontoret har fått tillfälle att faktagranska årsrapporten.

Beredning

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret har tidigare yttrat sig över vissa av de granskningar revisionskontoret hänvisar till i årsrapporten och kommenterar i sitt svar ett urval av revisionskontorets synpunkter.

Föredragande borgarrådets synpunkter

Stadsrevisionen har överlämnat sin årsrapport för år 2022 till kommunstyrelsen för yttrande. Revisionen bidrar såväl genom sin årsrapport som tematiska rapporter under året till en bättre kommunal verksamhet och jag välkomnar därför årsrapporten.

Precis som stadsledningskontoret redovisar i sitt svar är en del av de frågeställningar som väcks i årsrapporten sådana som härrör från tematiska rapporter som kommunstyrelsen besvarat i andra sammanhang.

Det är välkommet att revisorerna pekar på den stora risk som finns i upphandlad verksamhet för oegentligheter om denna följs upp otillräckligt. Här har staden en viktig uppgift i att beivra välfärdsbrottslighet, ett arbete som successivt behöver stärkas. Ett sådant arbete pågår även om ansvaret för uppföljning i enskilda upphandlingar bör ligga på ansvarig nämnd snarare än hos kommunstyrelsen.

Det är därtill precis som revisorerna pekar på angeläget att stärka såväl den politiska som förvaltningsmässiga uppföljningen av stora investeringsprojekt. Mer än vad som varit fallet tidigare är behovs en återkommande uppföljning av dessa projekt. Stadsledningskontoret redovisar i sitt svar en del av det arbete som nu pågår för att få en bättre kontroll och uppföljning. Det är fortsatt ett viktigt utvecklingsområde för staden. Med detta sagt är det värt att notera att revisorerna anser att staden drivs med en god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv.

I övrigt hänvisar jag till stadsledningskontorets tjänsteutlåtande.

Stockholm den 6 september 2023

Karin Wanngård

Bilaga

Revisionsberättelse och årsrapport för Kommunstyrelsen 2022, dnr KS 2023/519-1.1

Borgarrådsberedningen tillstyrker föredragande borgarrådets förslag.

Särskilt uttalande av borgarråden Christofer Fjellner, Dennis Wedin och Andrea Hedin (alla M) och borgarrådet Jan Jönsson (L) enligt följande.

I årsrapporten sammanfattas revisionskontoret granskningar och bedömningar av stadens verksamhet, ekonomi och intern kontroll under det gångna året. Årets granskningar visar på en välfungerande verksamhet år 2022. Bland annat delar Revisionskontoret stadsledningskontorets bedömning att stadens inriktningsmål, ”En ekonomisk hållbar och innovativ storstad för framtiden”, uppnås helt.

Under förra mandatperioden arbetade Moderaterna, Liberalerna, Centerpartiet och Kristdemokraterna långsiktigt och systematiskt med att ändra den tidigare ekonomiska politiken och bromsa den omfattande skuldutvecklingstakt som det socialdemokratiskt ledda styret hade satt igång. Det var ett krävande och omfattande arbete som av förklarliga skäl tar sin tid att genomföra. Men vi kan konstatera att det var ett arbete som bar frukt, kommunkoncernens externa bruttoskuld minskade med 2,5 procent under 2022. Det är första gången sedan år 2010 som skulden minskar på årsbasis. Minskningen beror på en tydlig prioritering av investeringar och att investeringarna i den kommunala koncernen i högre utsträckning kunnat finansieras med egna medel istället för lån till följd av genomförda tillgångsförsäljningar.

I det här sammanhanget vill också framhålla de förbättrade skolresultaten på Järva som fortsatt ligger kvar på en högre nivå än när vid tog över makten 2018. Resultatspridningen mellan skolor i ÅK 9 utifrån elevernas socioekonomiska förutsättningar är för närvarande den minskade under den senaste tioårsperioden. Vi vill också poängtera det framgångsrika arbetet som gjorts med digitalisering inom äldreomsorgen, samt att vi höjde anslagen till äldreomsorg mer än vad förgående majoriteter lyckats göra.

Vidare vill vi lyfta fram stadens ambitiösa klimat och miljöarbete och dess avtryck i stadens övriga verksamhet. Tack vare höga ambitioner, är Stockholm en av världens mest hållbara huvudstäder som möjliggör god livsmiljö för alla invånare. Inte minst tack vare det vidareutvecklade arbetet med svenska och europeiska klimatkontrakt 2030, regionalt klimatsamarbete samt stöd till Elektrifieringspakten.

När vi vänder blicken framåt ser vi tyvärr hur det nya vänsterstyret direkt har återgått till en överbudspolitik med ökade kommunala nettoinvesteringar för koncernen som följd. Det innebär att vårt arbete under den förra mandatperioden riskerar att omintetgöras. Det spelar naturligtvis roll hur kommunala investeringar finansieras, alltför omfattande sådana får effekter på stadens ekonomi då utfallet för finansiella mål påverkas.

Kommunkoncernen externa upplåning har ökat med nästa två miljarder kronor sedan årsskiftet. Ramen för extern upplåning uppgår till 80 000 mnkr. Vi ser med oro på att prognosen över kommunkoncernens externa upplåning innebär att rambeloppet inom en relativt snar framtid kan komma att överskridas. Vi konstaterar också att räntekostnaderna förväntas bli mycket höga. Prognostiserad räntekostnad för bolagskoncernen som helhet under den närmaste tolv månadersperioden estimeras med nuvarande antaganden att bli ca över två miljarder kronor.

Högre räntenivåer i kombination med en ökande skuld innebär följaktligen att stigande räntekostnader snabbt blir en betydande kostnadspost i stadens budget samt belastar stadens bolag.

Stockholms skolor prognostiserar ett ekonomiskt underskott för 2023. Enligt prognoser från utbildningsförvaltningen kommer en majoritet av stadens grundskolor att gå med underskott i år och även flertalet gymnasieskolor har en tuff situation. Detta får en direkt påverkan på utbildningskvaliteten, vilket riskerar att påverka skolorna organisation under flera år framöver. Det tar lång tid att rekrytera lärare med rätt profil och att bygga starka personalteam men det går snabbt att riva ner. Det kommer både att påverka skolans förmåga att fylla skoldagen med kunskap, stöttning och motivation men det kommer också att påverka skolans roll som skyddsfaktor för barn och unga. Vi ser också med stor oro på hur det ekonomiska läget kommer att påverka fler områden inom stadens verksamheter så som förskola och socialtjänst.

Skolan är ett kommunalt kärnuppdrag. På lång sikt behöver dock åtgärder genomföras som tar hänsyn till att elevunderlaget minskar och befolkningsprognoserna sviktar. De politiska partierna i Stockholm behöver alla ta

stadens attraktionskraft på allvar så att fler barnfamiljer ska vilja bo, leva och arbeta i Stockholm. Det är Moderaternas uppfattning att om Stockholm har Sveriges bästa skolor är det ett steg på vägen i att stärka stadens attraktionskraft.

Stockholms skolor står inför stora utmaningar de kommande åren. Med en vikande elevantalsprognos i flertalet stadsdelar riskerar skolorna ett kommande stålbad om inte majoriteten kliver fram och visar hur skolorna ska få hjälp att prioritera. Att avveckla dyra paviljonger, se till att utbildningsförvaltningen inte betalar hyra för tomställda lokaler och att se över kapaciteten i befintliga skolor borde vara några av de första åtgärderna för att hjälpa Stockholms skolor.

Vi kan också konstatera att majoriteten inte tar det trygghetsskapande arbetet på det allvar som situationen kräver. Det gäller framförallt det förebyggande arbetet. Ett effektivt förebyggande arbete tar lång tid att bygga upp men är enklare att montera ner. Nedskärningarna i skolan kommer drabba det förebyggande arbetet och tillsammans med andra felprioriteringar är trygghetsarbetet hotat i Stockholm. En ny lag om ordningsvakter träder i kraft under perioden och ökar möjligheterna att ha ordningsvakterna på fler platser. Den nya lagen är positiv för Stockholm men kommer inte att komma stockholmarna till del i den utsträckning den hade kunnat då 120 av 180 ordningsvakter har sagts upp till följd av den rödgröna politiken. Att ha möjlighet att nyttja de möjligheter som lagen ger mer fler ordningsvakter på fler platser hjälper inte när det inte finns ordningsvakter att tillgå. Vi anser att det trygghetsskapande arbetet och däribland användningen av ordningsvakter behöver prioriteras upp.

Vidare kan vi konstatera att alla stockholmare har rätt att delta i samhället fullt ut. Vi ser därför mycket allvarligt på att revisorerna anser att det finns brister i stödet till ungdomar med funktionsnedsättning och dessas möjlighet att komma i arbete. Den samlade bedömningen är att det finns risk för att staden inte ger tillräckligt samordnat stöd till unga personer med funktionsnedsättning för att komma i arbete. Det är en målgrupp i stort behov av just ett starkt och sammanhållet stöd. Det rödgröna styret försvårar bland annat tillgången till praktikplatser för brukare inom LSS på privata verksamheter. Detta i en redan svår ekonomisk situation där många aktörer har svårt att få verksamheten att gå runt på grund av majoritetens besparing inom LSS. Risken är nu påtaglig att både utbud och kvalitet på verksamheter kommer försämrats om inget ändras.

Det är samtidigt högst anmärkningsvärt att det rödgröna styret avskaffat den kontinuerliga granskning av HVB-aktörer som infördes av den grönblå majoriteten föregående mandatperiod. Vi anser att det är av yttersta vikt att säkerställa att dessa drivs av seriösa aktörer då ett omhändertagande av ett barn är bland den mest ingripande åtgärd som finns från samhällets sida. Vi genomförde en genomlysning just eftersom det visat sig förekomma oseriösa aktörer med kopplingar till organiserad brottslighet. Staden kan inte bedriva all verksamhet i egen regi och behöver därför säkerställa att de aktörer som finns att tillgå håller hög kvalitet och bedrivs av seriösa aktörer.

Staden behöver också säkerställa ett effektivt och tillitsfullt samarbete vid stora projekt mellan projektets olika aktörer och tydligare politisk styrning med kontrollstationer, när risken för förseningar och fördyringar uppenbaras. Alla stora projekt och evenemang medför risker och sårbarheter inom organisationen, vilket även revisorerna påpekar i sin rapport. Vi vill därför att staden ska utveckla en central funktion med externa granskare för stadens stora projekt.

Kommunstyrelsen

Särskilt uttalande av Christofer Fjellner, Annika Friberg och Jonas Nilsson (alla M), Jan Jönsson (L) och Jonas Naddebo (C) som är likalydande med Moderaternas och Liberalernas gemensamma särskilda uttalande i borgarrådsberedningen.

Ersättaryttrande av Nike Örbrink (KD) enligt följande.

Kristdemokraterna välkomnar revisorernas granskningar av och bedömningar av stadens verksamhet, ekonomi och intern kontroll. Att stadens inriktningsmål En ekonomiskt hållbar och innovativ storstad för framtiden uppnåddes helt ifjol är ett mycket glädjande kvitto på det viktiga arbete som vi bedrev i den förgående blågröna majoriteten.

Under förra mandatperioden bromsade vi den skenande skuldsättningen och ifjol minskade kommunkoncernens skuld för första gången på 12 år. Det är oroväckande att skuldsättningen nu åter ökar med miljardbelopp på kort tid samtidigt som räntekostnaderna snabbt stiger. Med prognosticerade räntekostnader på drygt 2 miljarder kronor kommande år riskerar kärnverksamheten trängas undan till förmån för överbudspolitikens prislapp.

Vi noterar att revisionskontoret bl.a. lyfter behovet av att prioritera arbetet mot välfärdsbrottlighet. Under förra mandatperioden inleddes en intensifiering av detta arbete som behöver vidareutvecklas för att säkerställa att stockholmarnas skattepengar värnas och används så korrekt som möjligt. Det är därför anmärkningsvärt att vänsterstyret istället valde att sänka ambitionerna i budget för år 2023, minskade antalet FUT-handläggare och aktivt motsätter sig Kristdemokraternas förslag om att inrätta en central bidragsnämnd för att samla all utbetalning och uppföljning av föreningsbidragen.

Avslutningsvis vill vi även understryka att Revisionskontoret bedömer kompetensförsörjningen inom bl.a. äldreomsorgen som fortsatt angelägen att prioritera. Vi förutsätter att majoriteten fortsätter arbetet med att öka yrkets attraktivitet, minskar storleken på arbetsgrupperna samt tillvaratar och implementerar innovativa metoder och verktyg för att avlasta personalen samtidigt som kvalitén i omsorgen kan öka.

Ärendet

Revisionskontorets samlade bedömning är att staden delvis har bedrivit verksamheten på ett ändamålsenligt och tillfredsställande sätt, att staden från ekonomisk synpunkt i huvudsak har bedrivit verksamheten på ett tillfredsställande sätt samt har en god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv och slutligen att kommunstyrelsens styrning och kontroll över stadens verksamhet delvis har varit tillräcklig.

Verksamhet

Revisionskontoret bedömer att verksamheten delvis bedrivits på ett ändamålsenligt och tillfredsställande sätt, då kommunfullmäktiges inriktningsmål inte nås till fullo. Av tre inriktningsmål har kommunstyrelsen i stadens årsredovisning år 2022 bedömt att ett mål uppnås helt och två uppnås delvis. Den bedömningen delar revisionskontoret.

Revisionskontorets lyfter fram att angelägna områden för staden att prioritera är arbetet för att motverka välfärdsbrottslighet, kompetensförsörjning inom äldreomsorg och pedagogisk verksamhet samt informationssäkerhet.

Revisionskontoret har genomfört en granskning för att bedöma om staden bedriver ett informationssäkerhetsarbete i enlighet med de bestämmelser som framgår av NIS-direktivet (EU-direktiv som ställer krav på säkerhet i nätverk och informationssystem) och stadens riktlinjer. Granskningen visar att kommunstyrelsen har upprättat ett ledningssystem för informationssäkerhetsarbete i enlighet med Myndigheten för samhällsberedskaps föreskrifter (MSBFS 2018:8). Granskningen visar även, enligt revisionskontoret, att kommunstyrelsen inte genomför någon uppföljning av stadens samlade informationssäkerhetsarbete, varför kommunstyrelsen rekommenderas säkerställa årlig uppföljning.

Revisionskontoret har granskat stadens arbete för att stödja unga vuxna med intellektuell eller neuropsykiatrisk funktionsnedsättning till arbete. Granskningen visar bland annat att samverkansformerna avseende hur staden ska stödja målgruppen i övergången mellan gymnasiesärskola till arbete, studier eller annan sysselsättning är otydliga. Revisionskontoret bedömer att det finns risk att staden inte ger tillräckligt samordnat stöd till unga personer med funktionsnedsättning för att komma i arbete.

Revisionskontoret har genomfört en granskning som visar att stadens integrerade ledningssystem ger en struktur för nedbrytning och uppföljning av kommunfullmäktiges mål. Revisionskontoret bedömer dock att ledningssystemets tillämpning försvåras av mängden styrsignaler samt otydligheten i grunderna för bedömning av måluppfyllelse. Revisionskontoret beskriver att nämndernas bedömningar av måluppfyllelse delvis görs på olika sätt, vilket gör det svårt att dra slutsatser på aggregerad nivå.

Servicekommitténs struktur för beslutsfattande har granskats. Revisionskontoret bedömer att strategiska rådets beslutsfattande behöver förtydligas kopplat till servicekommitténs roll som utförare. Med nuvarande arbetssätt finns risk för att beslut fattas av strategiska rådet som inte följer av processägarskapet utan är servicekommitténs ansvar.

Revisionskontoret konstaterar att staden genomför åtgärder och har ett strategiskt utvecklingsarbete inom klimat- och miljöområdet men att de politiska målsättningarna inte nås till fullo, även inom områden där staden har rådighet, såsom inköp av ekologiska livsmedel och ekologisk kompensation vid exploatering. Enligt revisionskontorets uppfattning kan det vara en effekt av bristande styrning. För att öka möjligheten att följa utvecklingen och effekterna av stadens klimat- och miljöarbete är det viktigt att mätmetoder och indikatorer fortsätter att utvecklas.

Ekonomi

Revisionskontoret bedömer att staden från ekonomisk synpunkt i huvudsak har bedrivit verksamheten på ett tillfredsställande sätt samt har en god ekonomisk hushållning ur ett finansiellt perspektiv.

Utifrån omvärldsläget och stadens situation med bland annat de investeringsprojekt staden anser revisionskontoret det angeläget att staden säkerställer en långsiktig hållbar ekonomi. Det behöver finnas tydliga strategier som syftar till att upprätthålla god ekonomisk hushållning på lång sikt. Arbetet bör utgå från Riktlinjer för god ekonomisk hushållning, vilket kommunfullmäktige ska besluta om enligt kommunallagens 11 kapitel.

Avseende stadens årsredovisning 2022 gör revisionskontoret bedömningen att denna i allt väsentligt upprättats i enlighet med lag om kommunal bokföring och redovisning samt god redovisningssed. Revisionskontoret noterar några förbättringsområden. Förvaltningsberättelsen kan utvecklas och bli mer överskådlig och lättillgänglig. Beskrivningen av sambandet mellan drift- och investeringsredovisningen och årsredovisningens övriga delar stämmer inte överens fullt ut. Staden redovisar, likt tidigare år, vissa IT-kostnader som jämförelsestörande kostnader, vilka revisionskontoret anser ska redovisas som verksamhetens kostnader. Revisionskontoret noterar att interna transaktioner i huvudsak har eliminerats, men att förutsättningarna för vissa avstämningar mellan nämnd och bolag behöver förbättras.

Intern kontroll

Revisionskontoret bedömer att kommunstyrelsens styrning och kontroll över stadens verksamhet har varit delvis tillräcklig och att kommunstyrelsen behöver stärka arbetet med intern kontroll inom några områden.

Revisionskontoret har granskat stadens ägarstyrning och uppsikt över de kommunala bolagen. Stockholm Stadshus AB ska inom ramen för kommunstyrelsens

uppsiktsplikt återföra väsentlig och strategisk information till kommunstyrelsen. Revisionskontoret anser att arbetet går att förtydliga genom att kommunstyrelsen i en ägarpolicy, eller i något annat styrdokument, tydliggör vad som är väsentlig och strategisk information. Den periodiska rapportering som moderbolaget återför till kommunstyrelsen är enligt revisionskontorets uppfattning inte tillräcklig för en ändamålsenlig uppsikt av stadens bolag.

Revisionskontoret lyfter att kommunstyrelsen behöver inta en mer aktiv roll avseende större projekt, bland annat då det finns investeringsprojekt och andra utvecklingsarbeten som väsentligt avviker från inriktningsbeslut. Revisionskontoret anser att kommunstyrelsen behöver se över hur processen kan utvecklas för att beslutsunderlag som överlämnas till kommunfullmäktige bättre ska svara upp mot behov av resurser och de risker som projektet har att hantera.

Ett annat område där kommunstyrelsen, enligt revisionskontoret, behöver stärka den interna kontrollen är när avtal tecknas med extern part. Kommunstyrelsen behöver ha rutiner för att ha uppsikt över att avtal endast ingås med seriösa företag samt att avtalsuppföljning sker i tillräcklig omfattning, detta för att förebygga och upptäcka välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter men också för att stadens resurser ska användas på ett ansvarsfullt sätt.

Remissammanställningen

Ärendet har remitterats till stadsledningskontoret.

Stadsledningskontoret

Stadsledningskontorets tjänsteutlåtande daterat den 15 augusti 2023 har i huvudsak följande lydelse.

Stadsledningskontoret har tidigare yttrat sig över vissa av de granskningar revisionskontoret hänvisar till i årsrapporten. Nedan kommenteras ett urval av revisionskontorets synpunkter.

Verksamhet

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret lyfter fram att angelägna områden för staden att prioritera är arbetet för att motverka välfärdsbrottslighet, kompetensförsörjning inom äldreomsorg och pedagogisk verksamhet samt informationssäkerhet.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning och instämmer i prioriterade områden att arbeta vidare med.

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret lyfter fram att kommunstyrelsen inte utför någon uppföljning av stadens samlade informationssäkerhetsarbete i dagsläget, kommunstyrelsen rekommenderas därför att säkerställa årlig uppföljning.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret delar inte revisionskontorets uppfattning att någon uppföljning av stadens samlade informationssäkerhetsarbete inte utförs. Viss strukturerad uppföljning av stadens informationssäkerhetsarbete utförs genom exempelvis den årliga uppföljning stadsledningskontoret gör av nämnders och bolagsstyrelsers arbete med GDPR. Informationssäkerhet är en prioriterad fråga och stadsledningskontoret instämmer i att en årlig uppföljning behövs samt ser att denna behöver utvecklas. Uppföljningen är under utveckling i syfte att bredda denna för att inkludera ytterligare aspekter av informationssäkerhetsarbetet.

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret bedömer att tillämpningen av stadens integrerade ledningssystem försvåras av mängden styr signaler samt otydligheten i grunder för bedömning av måluppfyllelse.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret bedömer att stadens integrerade ledningssystem på det hela taget är ändamålsenligt. Stadsledningskontoret delar uppfattningen att tillämpningen av systemet behöver fortsätta att utvecklas för att ytterligare förbättra styrningen. Stadsledningskontoret behöver i nära dialog med de politiska företrädarna kontinuerligt fortsätta utveckla styrningen så att den kännetecknas av intentionerna i stadens kvalitetsprogram samt skrivningarna i budgeten om en mer tillitsbaserad styrning.

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret lyfter att det finns risk för att staden inte ger tillräckligt samordnat stöd till unga personer med funktionsnedsättning för att komma i arbete.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret kan konstatera att berörda nämnder har identifierat denna utmaning de senaste åren och i såväl kommunfullmäktiges budget som i stadens strategi för arbetsmarknadsinsatser har problemet adresserats, exempelvis med nya anpassade insatser för målgruppen.

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret rekommenderar att kommunstyrelsen ser över formerna för beslutsfattande avseende strategiska rådets funktion som processägare gentemot servicenämnden. Med nuvarande arbetssätt finns risk för att beslut fattas av strategiska rådet som inte följer av processägarskapet utan är servicenämndens ansvar.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret vill understryka att styr- och samverkansmodellen ska användas för löpande dialog om utförande och utveckling av processerna. Det löpande arbetet sker inom ramen för kommunfullmäktiges beslut samt servicenämndens beslutade verksamhetsplan och budget för innevarande år. Stadsledningskontoret kommer under 2023, i samråd med serviceförvaltningen, utveckla tillämpningsanvisningar i syfte att förtydliga strategiska rådet och verksamhetsrådets arbete och mandat.

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret konstaterar att de politiska målsättningarna inom klimat- och miljöområdet inte nås till fullo, även inom områden där staden har rådighet, vilket enligt revisionskontorets uppfattning kan vara en effekt

av bristande styrning. Revisionskontoret anser även att det inom området är viktigt att mätmetoder och indikatorer fortsätter att utvecklas.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret instämmer i att det är av vikt att mätmetoder och indikatorer utvecklas inom klimat- och miljöområdet. Att utveckla uppföljningen på området är ett ständigt pågående arbete, inte minst i framtagandet av ett nytt miljöprogram. Staden har ambitiösa miljömål och de politiskt beslutade målvärdena är högt satta. Tretton av 21 indikatorer uppnåddes delvis eller inte alls 2021 och samtliga indikatorer hade samma målnivå eller högre ambitioner 2022. För samtliga indikatorer med bristfällig måluppfyllelse pågår åtgärder för att öka måluppfyllelsen, men i flera fall tar det tid att uppnå förbättringar för att effekten av genomförda åtgärder uppstår successivt.

Andelen ekologiska livsmedel ökar sakta och flera åtgärder pågår, men måluppfyllelsen försvåras av det ekonomiska läget med bland annat ökade livsmedelskostnader där verksamheterna ställs inför tuffa prioriteringar. Ytterligare faktorer som påverkar måluppfyllelsen är att det inte alltid finns ekologiska alternativ i det upphandlade sortimentet samt att tillgängliga mängder är begränsade. För större beställare, som stadens skolor, är det ofta svårt att få leverans av de mängder som ska köpas in vilket innebär att hela leveransen av en vara ersätts med ett icke-ekologiskt alternativ.

Indikatorn avseende andel enskilda exploateringsprojekt där ekologiska kompensationsåtgärder genomförs är inte optimal då den har en lång eftersläpning och baseras på ett fåtal slutredovisade projekt (för 2022 totalt sex projekt). Det är en utmaning att hitta effektiva indikatorer som fångar stadens arbete med biologisk mångfald vilket stadsledningskontoret ser över, inte minst i arbetet med framtagandet av kommande miljöprogram.

Ekonomi

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret anser det angeläget att staden säkerställer en långsikt hållbar ekonomi och att det behöver finnas tydliga strategier som syftar till att upprätthålla god ekonomisk hushållning på lång sikt. Arbetet bör utgå från Riktlinjer för god ekonomisk hushållning, vilket kommunfullmäktige ska besluta om enligt kommunallagens 11 kapitel.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret instämmer i att det är angeläget att staden säkerställer en långsiktigt hållbar ekonomi. I kommunfullmäktiges budget beslutas årligen om mål och indikatorer för stadens verksamheter samt flera riktlinjer och strategier, däribland Regler för ekonomisk förvaltning och Stockholms stads investeringsstrategi. Dessa utgör stadens riktlinjer för god ekonomisk hushållning enligt kommunfullmäktiges budget 2023 (s. 31). Stadens konjunkturärende, som beslutas av Kommunstyrelsens ekonomi- och trygghetsutskott, utgör därutöver underlag för den långsiktiga planeringen. I syfte att skärpa tydligheten avseende

stadens långsiktiga planering har stadsledningskontoret för avsikt att utveckla stadens konjunkturärende.

Revisionskontorets synpunkt: Revisionskontoret noterar några förbättringsområden i stadens årsredovisning.

Stadsledningskontorets svar: Utvecklingen av årsredovisningen är ett kontinuerligt arbete och stadsledningskontoret kommer att fortsätta detta inför kommande årsredovisningar. Stadsledningskontoret har för avsikt att förenkla och förtydliga förvaltningsberättelsen samt beskrivningen av drift- och investeringsredovisningen med årsredovisningens övriga delar så att detta samband beskrivs tydligare. Stadsledningskontoret avser även att tillsammans med stadens nämnder och bolags förbättra avstämningen av interna transaktioner för att säkerställa en korrekt avstämning och sammanställd redovisning.

Stadsledningskontoret delar inte revisionskontorets uppfattning att jämförelsestörande kostnader ska redovisas som verksamhetens kostnader. Gällande rekommendation har följande lydelse: ”Jämförelsestörande poster är resultat av händelser eller transaktioner som inte är extraordinära, men som är viktiga att uppmärksamma vid jämförelser med andra perioder.” Kravet på posterna är enbart att de ska vara jämförelsestörande till skillnad från extraordinära, där tre tydligt definierade villkor ska vara uppfyllda.

Intern kontroll

Revisionskontorets synpunkt: För att förtydliga delar av kommunstyrelsens uppsiktsplikt över de kommunala bolagen kan ett styrdokument tas fram som tydliggör vad som är väsentlig och strategisk information, som ska återföras till kommunstyrelsen. Den periodiska rapportering som moderbolaget återför till kommunstyrelsen är enligt revisionskontorets uppfattning inte tillräcklig för en ändamålsenlig uppsikt av stadens bolag.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret delar inte revisionskontorets uppfattning. Kommunstyrelsen följer kontinuerligt upp stadens och bolagsstyrelsernas måluppfyllelse. Genom stadens integrerade ledningssystem och verktyget ILS-webb har stadsledningskontoret direkt tillgång till bolagsstyrelsernas rapportering. Systemet är transparent och stadsledningskontoret anser att det skapar goda förutsättningar för en ändamålsenlig uppsikt av bolagen.

Revisionskontorets synpunkt: Kommunstyrelsen behöver se över hur processen gällande större projekt kan utvecklas för att beslutsunderlag bättre ska svara upp mot behov av resurser och de risker som projektet har att hantera.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret anser i likhet med revisionskontoret att den löpande uppföljningen och rapporteringen till kommunfullmäktige när det gäller stora investeringsprojekt och koncernprojekt kan vidareutvecklas.

Stadsledningskontoret anser att stadens styrningsmetodik för stora projekt har en ändamålsenlig struktur som tillsammans med kommunstyrelsens uppföljning av nämndernas budget möjliggör kontroll och uppsikt över att investeringsverksamheten genomförs inom tilldelade ramar. Det finns dock utmaningar när det gäller tillämpningen i de stora kommunkoncernövergripande projekten som ofta löper över mycket lång tid och som i genomförandefas delas upp i flera delprojekt där många av stadens nämnder och bolag är involverade. Nämnden eller bolagsstyrelsen har ansvar att hantera investeringsprojekten inom tilldelad budgetram och bedöma om det behövs ett reviderat beslut i kommunfullmäktige. Stadsledningskontoret bidrar i projektprocessen genom att delta i styrgrupper och samråd inför beredning av beslut i nämnd eller styrelse och i kommunfullmäktige.

Den politiska styrningen och prioriteringen av en stor investering får störst genomslag i de inledande skedena, vid planering och innan genomförandebeslut. Det är i dessa skeden som projektets målsättning, funktion, omfattning och tidsaxel fastställs. Möjligheterna att göra betydande förändringar avseende omfattning och inriktning är därmed begränsad i projekt som erhållit genomförandebeslut och är under genomförande. Eventuella justeringar i pågående genomförandeprojekt medför ofta betydande kostnadsökningar och risk för viten eller skadestånd gentemot inblandade entreprenörer och intressenter. Stadsledningskontoret delar revisionskontorets bedömning att lägesrapporter för stadens största investeringsprojekt kan lyftas mer kontinuerligt till kommunfullmäktiges kännedom.

Revisionskontorets synpunkt: Kommunstyrelsen behöver ha rutiner för att ha uppsikt över att avtal endast ingås med seriösa företag samt att avtalsuppföljning sker i tillräcklig omfattning, detta för att förebygga och upptäcka välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter men också för att stadens resurser ska användas på ett ansvarsfullt sätt.

Stadsledningskontorets svar: Stadsledningskontoret delar uppfattningen att arbetet mot välfärdsbrottslighet och andra oegentligheter är ett prioriterat område som fortsatt behöver utvecklas i staden. Kommunstyrelsen har en viktig samordnande roll i detta och arbete pågår med utbildningsinsatser samt en kraftsamling mot identifierade riskområden.

Stadsledningskontoret delar inte revisionskontorets bedömning att kommunstyrelsen ska upprätta rutiner för att ha uppsikt över alla avtal som nämnder och bolagsstyrelser tecknar för att säkerställa att det endast är med seriösa företag samt att avtalsuppföljning sker i tillräcklig omfattning. Stadsledningskontoret instämmer i att frågorna är av stor vikt men antalet avtal med externa leverantörer i staden är mycket omfattande och kommunstyrelsens roll bör snarare vara att stärka, samt följa upp, nämnder och bolagsstyrelser förmåga att göra rätt än att genom rutiner granska avtal för avtal.